

Doston.

© Добромир Тонев, автор, 2007

© Христо Гочев, художествено оформление, 2007

© Издателска къща Жанет 45, 2007

ISBN 978-954-491-374-8

ДОБРОМИР
ТОНЕВ
СЪБРАНО

СТИХОТВОРЕНИЯ
ФРАГМЕНТИ
ШАРЖОВЕ

ПРОЛЕТНА ЛИТУРГИЯ

Навърши се година* от смъртта на поета Добромир Тонев. Научих за кончината му доста след нея и в това имаше нещо ужасно – не само живеем, но и умираме зазидани в самотата си. А бяхме приятели. Не от онези, всекидневните, каквито мнозина се смятат помежду си, нито от онези, най-близките, каквито само малцина могат да бъдат. Свързваше ни общата съпричастност към литературата, а и общото ни разбиране за ценностите, които тя трябва да отстоява. И които Добри отстояваше и с поезията, и с живота си.

Не случайно казвам, може би патетично, „и с живота си“. Добромир Тонев живееше изцяло със и за поезията, той сякаш нямаше друго измерение. Неговото бохемство, което на мнозина изглеждаше донейде старомодна житейска непрактичност, всъщност бе превръщане на живота в инструмент за поезия. Не казвам, че това е единственият възможен тип поведение на поета, има и други начини на всеотдайност към нея. Но Добромир Тонев бе от онези изгарящи живота си в поезията творци, при които това бе сякаш видимо телесно и поведенчески.

* Текстът е публикуван на 16 март 2002 г. във в. „Марица“ по повод годишнината от смъртта на поета.

„Поетът е крехък – той съществува точно в момента, когато поема въздух, за да духне няколко свещички върху тортата.“

Добромир Тонев бе точно такъв – кратък, като поемане на дъх. И се задуши от отровния въздух, който издъхваше.

„Поетът е като щъркел – обитава блата и мочурища, но за гнездо си търси църква.“

Добромир Тонев обитаваше блатото на тукашния живот, но поезията за него бе верую, религия, храм. Живееше като разпнат на кръста на собствената си ранимост, като оголен нерв, като отворена рана, беззащитен пред един свят, който множеството не обитава поетически. Не случайно някои от обесивните му метафори са образи на ранимостта и уязвимостта, на голотата и оголеността. Неговата „Теза“, може би най-популярното му и емблематично стихотворение, гласи:

*След тебе злото диша като хрътка.
(Доброто е обществено понятие.)
Разтвориш ли ръцете за прегръдка,
ти вече си удобен за разпятие.*

Образът на прегръдката, превърната в разпятие, е символ на позицията на Поета в света. Добромир Тонев превърна този символ в лична съдба.

...Запознахме се и се сприятелихме, когато подготвяше първата си книга „Белег от подкова“ (1979).

Спомням си многобройни срещи в свърталищата, където виждах пловдивските си приятели – „Кристал“, „Пловдив“, „Ламартин“, Театъра, в последните години и ТВ-клуба. Помня разходките из Хисаря, когато ми четеше свои стихове и преводите си на Висоцки, а аз – афоризмите си из „Призори“. Помня как десетилетие по-късно ми даде с трепет първите си фрагменти, които приятелите му с един благороден жест издадоха в посмъртната книга „Обратната страна на иконата“. Помня как с любопитство и внимание стана редактор на моята „Антология на българската поезия“ и как се опитах да го надхитря, защото отказваше да включи във втория том неговите стихотворения. И двамата бяхме надхитрени – този том не видя бял свят.

В тези срещи и разговори виждах как жизнерадостният и фриволен млад поет постепенно се изпълва с трагична мъдрост, как съзнанието му узрява за нещо неминуемо. За Добромир Тонев поезията никога не е била игра с думи, нито само свеж поглед към света; началната нежност и доброта, пронизващи творбите му, все повече кристализираха в усещане за трагична съдбовност. Не защото го сломяваха неволите на бита, а защото все повече осъзнаваше личното си поетическо призвание като мисия на поезията да бъде „*етически смисъл на историята*“ (Т. С. Елиът).

В това отношение стихотворението му „Те“, едно от последните, се откроява и като една от най-зрелите му творби, и като една от най-значимите творби на новата ни поезия, осмислящи поредния исторически провал на българското общество. Сред мно-

жеството звучащи цинично на фона на социалната трагедия употреби на литературата като езикови експериментаторства, Добромир Тонев има не просто мъжеството да назове виновниците, но и далеч по-трудното – мъдрото зрение да проясни „мъглата“ на социалните манипулации, да види истинските, а не набедените – онези, които искат за сметка на хората да бъдат вечните победители и преди, и сега – *„като смоци край мандра“*. Образът на вечните „патриоти“ и вечните келепирджии е типизиран в българската литература още от Ботев и Алеко, Добромир Тонев показваше новите му исторически измерения.

В друго, звучащо прощално стихотворение (посветено на Здравко Гълъбов), Добромир Тонев върви към смъртта с достойнството на истинските поети, сливащи у себе си дома на бога с храма на поезията – мястото, където вчера бе поетът, а днес е тишина.

Но: *„Когато поетът умре, той доказва, че птицата лети и че смърт няма.“*

Проф. Светлозар Игов

The background of the page is a light gray, stylized floral pattern. It features several large, overlapping leaves and stems, rendered in a simple, graphic style. The leaves have pointed tips and some have internal vein-like details. The stems are curved and branch out across the page. The overall effect is a subtle, decorative backdrop for the text.

БЕЛЕГ ОТ ПОДКОВА

ДИ „Христо Г. Данов“, Пловдив, 1979 г.

*Прозорците са очила на скуката,
повярвайте, светът изглежда друг...
Сърце, голямо колкото юмрука ми –
сега ни чака тежък първи рунд.*

Трябва поне малко време да намеря
и да пришия тия копчета с по-здрав конец...
На 23 животът ме е хванал за реверите
и ме раздрусва като крадец.

Какво пък толкова съм взел от него –
открадвам за стихове по някой миг.
Но стихове не се пишат когато ти е леко,
а когато животът ти е длъжник.

Както е казано – с него, живота, се вкопчихме,
но ти не разбирай това като тежка въздишка.
А що се отнася до тия проклети копчета –
ще ги пришия с тел, по войнишки.

ЕЛЕН

Няма място за тебе в голямата градска градина.
Тук подобно на хрътки ръмжат електрични косачки,
нощем хищно те дебнат очите на лампите сини
и до изгрева чувам как нервно зад мрежата крачиш.

Няма място за горда осанка зад тая ограда –
подари я на всеки страхливец, тя пò му отива,
късогледият нека на поглед еленов се радва,
а жена му с палто от елен коленè да прикрива.

Дай на мене нозете си – лай да не може ме гони
(после нека ловецът изплезен да тича в следите),
а рогата разкошни да сложи над прага си оня,
който идва тук тайно в часа на сърните.

Тъй смален – оцелявай... Додето през някоя нощ безметежна
всичко трупано в тебе така ще се мята и стене,
че на другия ден по голямата дупка в мрежата
ще измерят най-верния ръст на елена.

ПОКАНА ЗА ЧУЖДОЗЕМНИ ГОСТИ

Когато нощ се спусне над квартала
и падне тишина надлъж и шир –
едни и същи – вашите сигнали
улавям през панелния ефир.

Почуква морз на уморени чехли,
криле на вестник плясват по фотьойла,
скафандрите на делничните дрехи
прегръщат облегалката на стола...

И даже по едно и също време
вратите в коридора ще залостим.
Приличаме си, космос да ви вземе –
елате ни поне веднъж на гости.

Най-малкото със вас ни свързва партер
и ползваме една вода гореща...
На двайсет сантиметра, не на парсек
себеподобните ви чакат среща.

Посъберете мъничко кураж
и – нека поговорим като хора.
Елате тук, на третия етаж,
а после ще помислим за нагоре.

БАЛАДА ЗА РАЗВЕДЕНИЯ СКУЛПТОР

На Т.

Сега си сам сред тая стая,
която няма две врати.
Свещта с длетото си извайва
замислените ти черги.

Напразно тя пред теб възкръсна –
изкуството си отмъсти.
Създадоха я твоите пръсти,
но нямаш власт над нея ти.

И в тая нощ по женски ничия
ти проумяваш изведнъж –
огънатата свещ прилича
на плачещо ребро от мъж.

ЖОКЕИ

Как от завист изгаряха всички,
щом преминехме по „Независима“
между ахнали ученички
и разчувствани кавалеристи.
Всеки гледаше тайно да плесне
своя кон, та дано се изправи...
Тоя властен стремеж да блеснем –
откъде се взе още тогава?
И конете с издути вени
между шпорите изнемогваха,
и от себе си вдъхновени
ние вдигахме искри до бога...

...Но защо да отивам далече!
Питам себе си, спомена яхнал –
а в изкуството как е, човече?

И си казвам – невинни бяхме.

СЪДЪРЖАНИЕ

Пролетна литургия (проф. д-р Светлозар Игов) 5

БЕЛЕГ ОТ ПОДКОВА

*** Трябва поне малко време да намеря	11
Елен	12
Покана за чуждоземни гости	13
Балада за разведения скулптор	14
Жокеи	15
*** Има такава трева, от която жребците напролет	16
Разказ за чиновника	17
Трева	18
Балада за незабележимия	19
Requiem	20
Шести август	21
Какво ми каза шивачът	22
Пред паметната плоча	23
*** Изправен върху бял безкраен кър	24
Надпрепускане	25
Манастирска икона	26
Предесенно	27
Кадър	28
Ситуация	29
Веднъж си казах	31
Балада за тихия поет	32
Демитологизиращо стихотворение	33

Балада за бездомното куче	34
*** Тихо е като в ухо на глух	36
Апостроф	37
Мелодия за есен	38
Прозорци	39

НЕЖНА МАШИНА

Корона	43
*** На какво се учудвам, не зная	44
Пепеляшка	45
*** Плъгта, която ще ме отрече	46
Почти ода	48
*** Природата намеква своята женственост	49
Глад	51
*** Ако животът е един антракт	54
*** Сякаш някой нашепваше притчи	56
*** Не осъзнавах радостта...	58
Сюжетно стихотворение	59
Оглеждане на картина	60
*** Мой сиамски близък си ти	61
*** И този сняг ще ни отmine...	62
*** На мен не ми е нужна атомна енергия	63
Теза	64
*** Духът държа над тебе лък и стреля	65
*** Веднъж ли сме умирали от жажда	66
*** Когато полетиш надолу с вик	67
*** Ако решиш да ме извадиш пак от нищото	68
Нежна машина (поема)	69

СВИЖДАНЕ СЪС СВЕТЛИНАТА

За вятъра	77
Синьо равновесие (поема)	78
*** Къде си, милосърдие	84
*** Да имаш покрив, а да нямаш дом	85
*** Вашата младост е заключена	86
*** Като целувка на влечуго се проточи тая зима	87
Място, където погребват	88
Етюд	89
*** За първата целувка, от която...	90
*** Един към друг, един до друг, а сякаш	91
*** В синята тетрадка на един анонимен ден	92
*** Че не за полет сме определени	93
*** Когато до последното листо	94
*** Морето ти дойде до колене	95
*** От суета или от самота	96
Лирика	97
*** Есен	98
*** Сезонът стигна своя жълт предел	99
*** Животът ни е камъче, захвърлено	100

АРГО

Остаряване	103
Село	105
*** Четиридесет и пет плашила	106
*** Днес слънцето изгря обратно	107
*** Чи ли устни лепнат сега	108
*** Тук слънцето не е социално слабо	109
Старци	110
*** Когато пролетта облича ослепителната си риза	111
*** Тъмно е в твоята хралупа...	112

*** Бе в дочен панталон смъртта и с нож на кръста	113
*** Тъкмо се бях запътил нататък	114
*** От твоите модели, съвършенство	115
*** Когато нуждата извика...	116
*** С толкова мозъчета по клоните	117
*** До сърцевината на нещата	118
Арго на светлината (поема)	119

ПОД СЕДЛОТО НА ПЕГАСА

Към художника на тази книга (Кольо Карамфилов)	129
На Георги Божилов – Слона	131
На Петър Стоянов	133
На Божана Апостолова	135
На Огнян Сапарев	137
На Спас Гърневски	139
На д-р Златко Илиев	141
На Иван Сивинов	143
На Тодор Чонов	145
На сър Здравко Попов	147
На Красимир Русев	149
На Стойо Вартоломеев	151
На Станимир Видев	153
На Здравко Гълъбов	155
На Нери Терзиева	157
На Марин Младенов	159
На Христо Бонев	161
На Панайот Добрев	163
На Петър Анастасов	165
На Атанас Кръстев (Начо Културата)	167
Автошарж	169

ГОЛЯМАТА ЛУДНИЦА

Участия	173
За хората и морските свинчета	174
Голямото мълчание	175
Коренът на една демокрация	176
Досието: начин на употреба	177
За мечките и хората	178
Български мъже	179
Ван Дам	180
Магазин за втора употреба	181
Постновогодишно 2001	182
ЖК „Тракия“, зима 2000	183
Прекараните	184
Парно 2000	185
Зимнина 1999 – 2000	186
И пак за визите!	187
Зимнина 2000	188
Поетът и улицата	189
Избори 2001	190
Страх I	191
Исках	192
Воюване	193
Рушветът	194
Гергьовден	195
Грип!	196
Шенгенски неволи	197
Братята	198
Голямата лудница	200
Сапунените сериали	201
Пенсионно осигуряване	202
*** Дали са бедни хората в момента?	203
Блазе им!	204
Ще дойде Клинтън...	206

*** Безвремие. Безсмислие. Безочие.	207
Избори 1999	208
Страх II	209
Човешкият геном открит!	210
Романтично	211
Чалга	212
Мавзолей	213
Компроматът	214
*** Увеличават тока. Скача хляба.	215

КРАХЪТ НА ЕДИН КОКОШАРНИК 217

ОБРАТНАТА СТРАНА НА ИКОНАТА 237

ПОСЛЕДНИ РЪКОПИСИ

Те	257
*** Като единак във глутница	258
*** Нали щурците свирят със краката	259
Уж свирепо	260
Селска рапсодия	261
*** Вървя срещу смъртта	262

За Добромир Тонев 263

Добромир Тонев
СЪБРАНО
стихотворения, фрагменти, шаржове

Българска
Първо издание

Художествено оформление: *Христо Гочев*
Коректор: *София Несторова*

Формат 60/84/16
Печатни коли 17

Предпечатна подготовка:
„Студио Стандарт“ ЕООД – Пловдив, тел. 032/60 90 50

Печат: Полиграфически комплекс „Жанет 45“ – Пловдив
бул. „Ал. Стамболийски“ № 9, тел. 032/60 90 90

„Издателска къща Жанет 45“ ООД – Пловдив
бул. „Ал. Стамболийски“ № 9, тел./факс: 032/60 90 60
www.janet45.com

ISBN 978-954-491-374-8